

ВОЛЕЛЮБНІ ПРАГНЕННЯ І.Я.ФРАНКА ЯК ОЗНАКА УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Т.Г. Геращенко,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін,
Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

Особливості ментальності українців, окремі аспекти світовідчуття і світобачення досліджувались філософами, істориками, політологами та етнографами. Актуальність цієї проблематики пов'язана з політичними і духовними перетвореннями в Україні. Наразі надзвичайно важливо згуртувати суспільство, з'ясувати характерні особливості світосприйняття нації та дослідити трансформацію концепції «народного духу», «душі народу», «української ментальності».

Багатим матеріалом для вивчення ментальних особливостей українців є творчість Івана Яковича Франка. На порядок денний суспільного життя він поставив ідею про необхідність духовного переродження людини, що має здійснюватися через волелюбність і боротьбу проти пригноблення. Свобода є способом самовираження духовної сутності українського народу. Таку життєву позицію бачимо у багатьох творах письменника.

У вірші «Наймит» І.Франко висловлює надію на те, що український народ позбудеться, зрештою, пут і ярма:

Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вольний, власний лан
Ти знов оратимеш - властивець свого труда
І в власнім краю сам свій пан [1, 395].

У творі «Каменярі» поет використав алегоричний образ скелі, що символізувала експлуататорський лад. Автор закликає поневолених робітників розбивати скелю, наближуючи перемогу:

Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносіть і труд, і спрагу, й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбити [2, 66].

В образах каменярів показані передові сили робітничого класу, які прокладають шлях для наступних поколінь. Ці люди надзвичайно відважні і наполегливі. Вони відмовились від особистого щастя в ім'я революційної боротьби та свободи.

У поезії «Гімн» («Вічний революціонер») Франко вічним революціонером вважав людський дух (волю, революційні ідеї, думки, почуття):

Вічний революціонер
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,
Він живий, він ще не вмер.

Автор закликає робітників згуртуватись, об'єднати зусилля для боротьби проти соціального і національного гніту, проти поневолення.

Словом сильним, мов трубою,
Міліони зве з собою, -
Міліони радо йдуть, -
Бо се голос духа чути [3, 23].

Поет дає змогу зрозуміти, що визвольний рух поширюється серед селянської бідноти, робітників і обов'язково завершиться перемогою простого народу. Автор обнадійливо запевняє:

Розвалилась зла руїна,
Покотилася лавіна,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила.

У вірші «Супокій» відстоюються ідеї миру і дружби між народами:

Бо коли народи в згоді
Враз працюють, щоб природі
Вирвать тайну не одну,
В тьму життя влить світла досить...
Горе тому, хто підносить
Самовільную війну [4, 234].

Суттєвою рисою українців є патріотизм як одне з найглибших почуттів, яке міцно закарбовується в історичній пам'яті і передається у спадок прийдешнім поколінням. Змістовно він включає повагу до історичного минулого і вірність Батьківщині, гордість за соціальні й культурні досягнення своєї країни, готовність відстоювати і захищати власну державу. В алегоричній поемі «Ідилія» Франко змальовує дорогу до сонця двох дітей. Сонце - це високі, світлі ідеали трудового народу, прагнення до свободи. Народ підтримує борців за волю. Дітям - шукачам дороги до сонця - у скрутну хвилину допомагають бідні люди.

Франко був переконаний, що не може бути національної самостійності, якщо народ у своєму духовному розвитку не піднявся до рівня розуміння свого національного «Я». Поет писав в «Одвертому листі до галицької української молоді» (1905 рік): «Ми мусимо навчитися чути себе українцями - не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів... Ми повинні - всі без виїмка - поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах... щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді, практично часткою його» [5].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що українська ментальність була розкодована Іваном Франком до глибини, до самого дна. І ознакою української ментальності є патріотизм, прагнення народу до свободи, миру. Ідеї митця стали універсальними для національної ментальності, оскільки дійсність українського народу була дійсністю Івана Франка. Творчість І. Франка на різних її етапах засвідчує послідовну метафізичну єдність із духовністю нації, глибоке розуміння і відображення національної свідомості.

Список використаних джерел:

1. Франко І. Наймит // Збір. творів у 50-ти томах. – К. Наукова думка, 1976. – Т. 4. – С. 387 – 395.
2. Франко І. Каменярі // Збір. творів у 50-ти томах. – К. Наукова думка, 1976. – Т. 1. – С. 66 – 68.
3. Франко І. De profundis. Гімн // Збір. творів у 50-ти томах. – К. Наукова думка, 1976. – Т. 1. – С. 22 – 24.
4. Франко І. Супокій // Збір. творів у 50-ти томах. – К. Наукова думка, 1976. – Т. 1. – С. 234.
5. Франко І. Одвертий лист до галицької української молоді // Збір. творів у 50-ти т. – К.: Наукова думка, 1986. – Т. 45. – С. 401 – 409.

Одержано 15.05.2016.